

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2021. november 12.
(OR. en)

13761/21
ADD 3

AGRI 536
AGRIFIN 134
AGRIORG 127

FEDŐLAP

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Martine DEPREZ igazgató
Az átvétel dátuma:	2021. november 12.
Címzett:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, az Európai Unió Tanácsának főtitkára
Biz. dok. sz.:	SWD(2021) 318 final
Tárgy:	BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM KONZULTÁCIÓ AZ ÉRDEKELT FELEKKEL – ÖSSZEGZŐ JELENTÉS amely a következő dokumentumot kíséri a Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának Vészhelyzeti terv az élelmiszer-ellátás és élelmezésbiztonság válság idején történő biztosítása érdekében

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak az SWD(2021) 318 final számú dokumentumot.

Melléklet: SWD(2021) 318 final

Brüsszel, 2021.11.12.
SWD(2021) 318 final

BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM
KONZULTÁCIÓ AZ ÉRDEKELT FELEKKEL – ÖSSZEGZŐ JELENTÉS

amely a következő dokumentumot kíséri

a Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának

Vészhelyzeti terv az élelmiszer-ellátás és élelmezésbiztonság válság idején történő biztosítása érdekében

{COM(2021) 689 final} - {SWD(2021) 317 final}

AZ ÉRDEKELT FELEKKEL FOLYTATOTT CÉLZOTT KONZULTÁCIÓ EREDMÉNYEI, IDEÉRTVE A NYÍLT VÁLASZOKAT IS

Az érdekelt felekkel folytatott konzultáció¹ az élelmiszer-ellátással és élelmezésbiztonsággal kapcsolatos uniós vészhelyzeti terv kidolgozására irányuló konzultációs stratégia lényeges részét képezi. 2021. március 1. és május 3. között célzott kérdőívet bocsátottak rendelkezésre valamennyi hivatalos uniós nyelven. Ez a jelentés összefoglalja a beérkezett válaszokat.

1. A válaszadók áttekintése

A célzott konzultációra 253 válasz érkezett. A legtöbb hozzájárulás természetes személyektől érkezett (az összes válaszadó 45 %-a), amelyet a vállalatok és a szakmai/vállalkozói szövetségek (a válaszadók 38 %-a), majd az egyéb felhasználók (a válaszadók 17 %-a) részéről érkezett válaszok követtek. A vállalatok és szakmai/vállalkozói szövetségek kategóriájából érkező hozzájárulások fele együttesen érkezett az elsődleges termelőktől (mezőgazdaság és halászat/akvakultúra) és az inputanyagok szolgáltatóitól, míg a többi hozzájárulás az élelmiszer-ellátási lánc egyéb szakaszaiból származott.

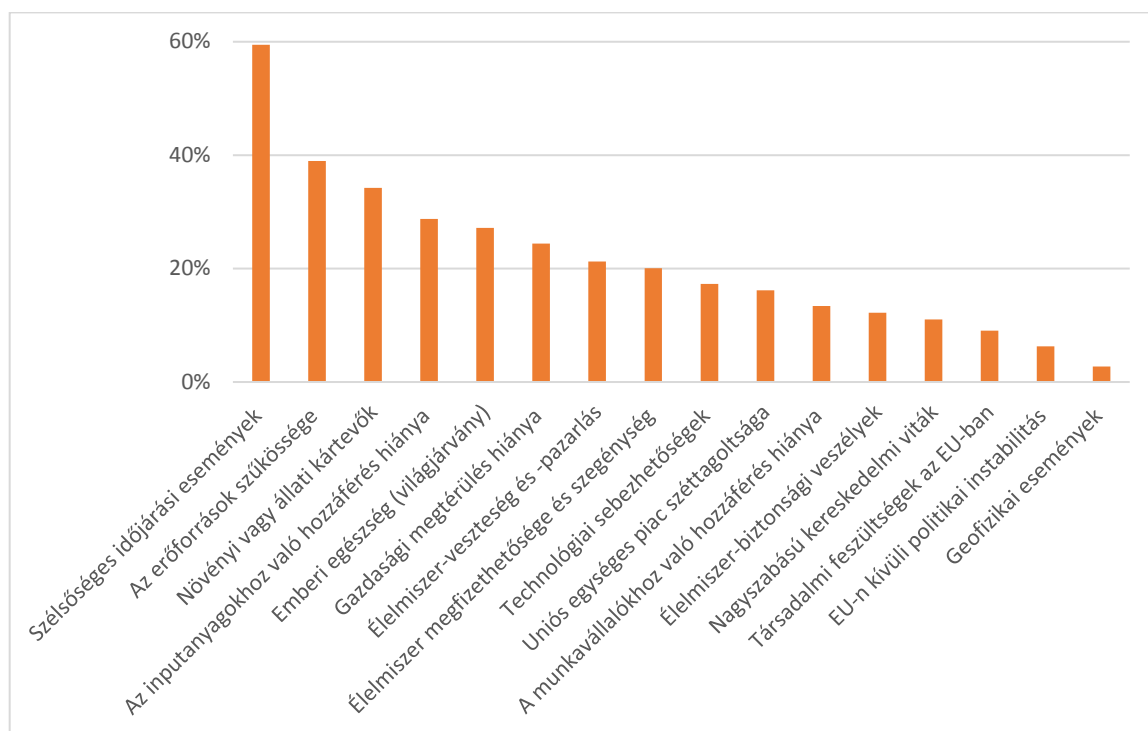
2. Az uniós élelmiszerrendszerek rezilienciájával, a kockázatokkal, a veszélyekkel és a sebezhetőségekkel kapcsolatos kérdések

Az uniós élelmiszerrendszer általános ellenálló képességére vonatkozó kérdésre válaszolva sok válaszadó (34 %) az egytől ötig terjedő skálán négy és öt közé sorolta a reziliencia szintjét (az ötös osztályzat nagy mértékben ellenállóképes rendszert jelent). Ez az arány még magasabb volt (59 %) a vállalatok és a szakmai szövetségek válaszadói körében, ami viszonylag nagy fokú bizalmat mutat az uniós élelmiszerrendszerek válságkezelő képességével kapcsolatban. A válaszadók mindössze 28 %-a véli úgy, hogy az uniós élelmiszerrendszer nem ellenállóképes, és még kevesebb válaszadó véleménye szerint egyáltalán nem ellenállóképes (a vállalatok és szakmai szövetségek 5 %-a).

A válaszadók közel 60 %-a az éghajlatváltozást és annak következményeit (szélsőséges események) jelölte meg az uniós élelmiszerrendszert fenyegető öt fő veszély egyikeként. A környezeti és éghajlati kockázatokon túl az (emberi, növényi és állati) egészséggel kapcsolatos kockázatok, valamint az inputanyagok és mezőgazdasági áruk importjától való függést is magasan rangsorolták. Ezt követik az élelmiszerekhez való hozzáféréssel és a technológiai sebezhetőséggel kapcsolatos kockázatok. A válaszadók az áruk és személyek szabad mozgásának megzavarását, a politikai és geopolitikai szempontokat, valamint a geofizikai katasztrófákat kevésbé tekintik veszélynek. Ezenkívül a válaszadók az „egyéb” kategóriában a kérdőívben nem azonosított veszélyeket is említettek, azaz a mezőgazdaságnak szentelt területek csökkenését, a termelési kapacitást akadályozó, növekvő számú környezetvédelmi minősítő rendszer, illetve a mezőgazdasági termelők, különösen a családi gazdálkodók számának csökkenését okozó fokozódó előrejedést.

¹ A konzultáció már elkezdődött a megfontolás alatt álló kérdéseket meghatározó ütemterv közzétételével (amely 2020 decembere és 2021 januárja között elérhető): <https://europa.eu/!kX77kj>

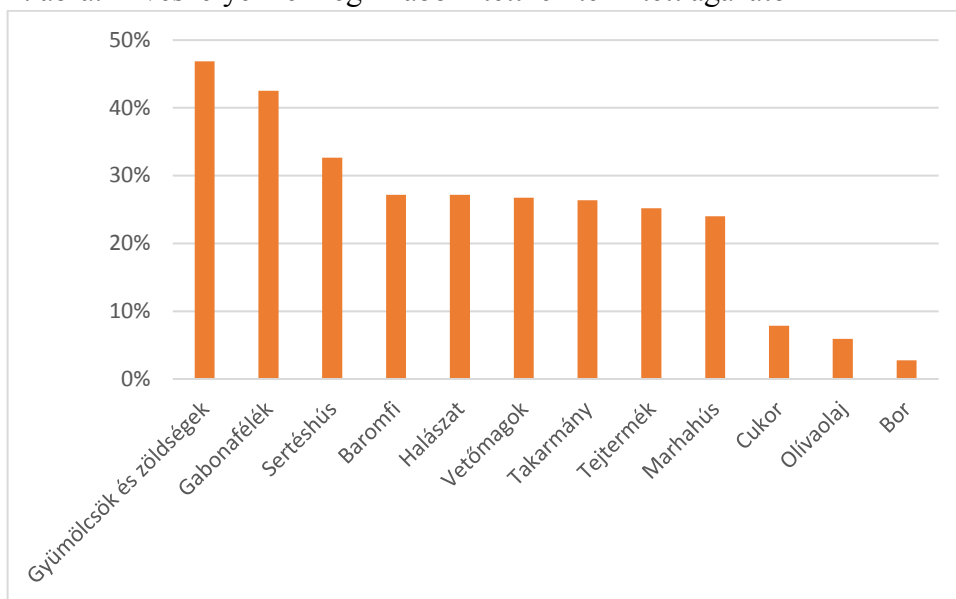
1. ábra: Az uniós élelmiszerrendszert fenyegető fő veszélyek a válaszadók által adott válaszok alapján (több válasz)

Az élelmiszer-ellátási lánc egyes szakaszainak sebezhetőségére vonatkozó kérdésre válaszolva a válaszadók több mint 60 %-a jelezte, hogy az elsődleges termelés a sebezhető szakaszok közé tartozik. Míg a válaszadók fele az inputanyagokat szolgáltató tevékenységeket szintén sebezhetőnek tartja, ez kisebb mértékben (a válaszadók 25–40 %-a) igaz a kereskedelemre, a szállításra, a logisztikára és a feldolgozásra. Az élelmiszer-ellátási láncok végpontjai (kiskereskedelem, élelmiszeripari szolgáltatások) nem tekinthetők sebezhetőnek (a válaszadók kevesebb mint 10 %-a vélte így).

A kockázatoknak leginkább kitett ágazatok a gyümölcs- és zöldségfélék, valamint a gabonafélék, amelyeket a válaszadók több mint 40 %-a a legsebezhetőbb ágazatok közé sorolt. A hús, a halászat és az inputanyagok (takarmány és vetőmagok) következnek a válaszadók 25–30 %-ával, míg a cukrot, az olívaolajat és a bort kevés válaszadó (a válaszadók kevesebb mint 10 %-a) sorolja a legsebezhetőbb ágazatok közé.

2. ábra: A veszélyeknek leginkább kitettnek tekintett ágazatok

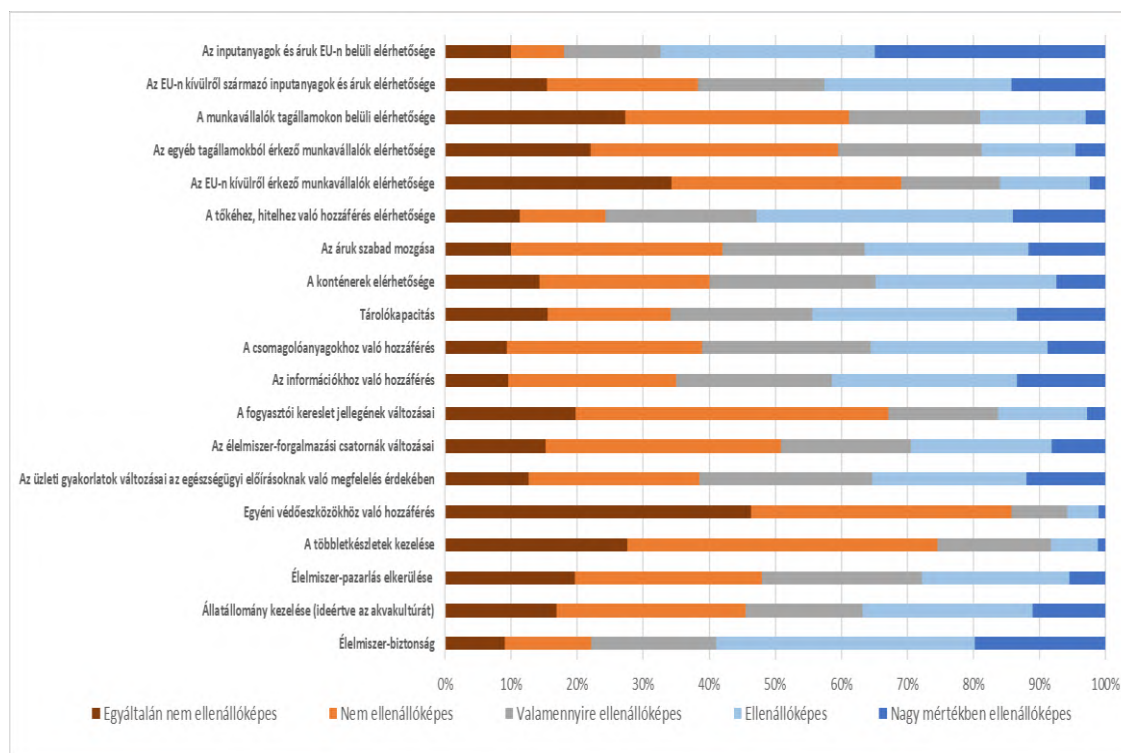
3. A Covid19-válságból levont tanulságokkal kapcsolatos kérdések

A Covid19-világjárvány korai szakaszaiban az uniós élelmiszerrendszerek ellenálló képességének megítélése nem különbözik jelentősen a fent említett általános megítéléstől: a válaszadók 35 %-a egy egytől ötig terjedő skálán négy (ellenállóképes) és öt (nagy mértékben ellenállóképes) közé sorolta, 25 %-a pedig nem vagy egyáltalán nem ellenállóképesnek ítélte az élelmiszerrendszereket.

Az uniós élelmiszerrendszerek különböző szempontjait közelebbről megvizsgálva az egyéni védőeszközökhöz való hozzáférést (a válaszadók 85 %-a), a többletkészletek kezelését (a válaszadók 75 %-a) és az Unión kívülről érkező munkavállalók elérhetőségét (a válaszadók 69 %-a) tartották az élelmiszer-ágazat legkevésbé ellenállóképes területeinek (nem vagy egyáltalán nem ellenállóképes).

Az Unión belülről származó inputanyagok (vetőmag, takarmány, műtrágya stb.), áruk és agrár-élelmiszeripari termékek elérhetőségét, az Unión belüli általános élelmiszer-biztonságot, valamint a tőkéhez és hitelhez való hozzáférést túlnyomórészt ellenállóképesnek vagy nagy mértékben ellenállóképesnek ítélték (a válaszadók 67 %-a, 59 %-a, illetve 53 %-a).

3. ábra: Az uniós élelmiszerrendszerek ellenálló képességének különböző területeken való értékelése a Covid19-világjárvány során

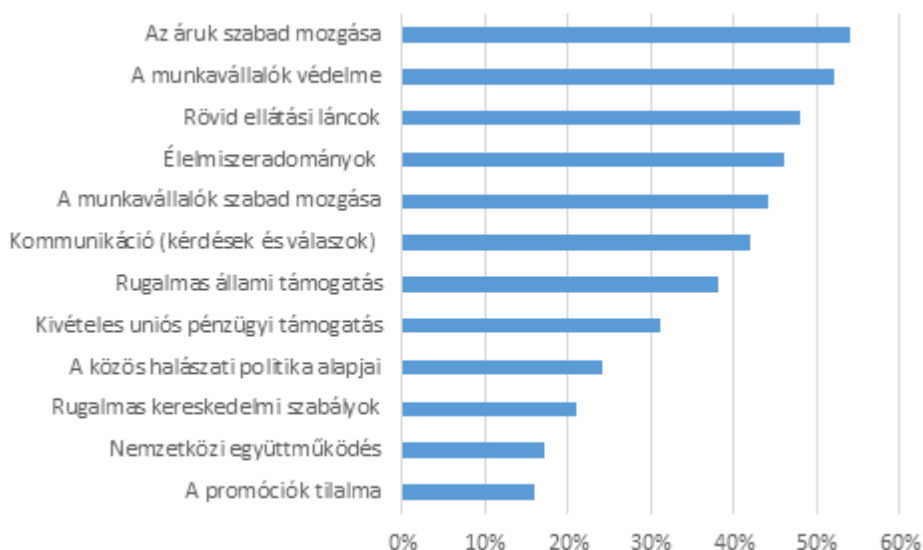

A Covid19-világjárvány korai szakaszaiban való hasznosságukat tekintve a hatóságok által hozott alábbi három intézkedés kapta a legmagasabb értékelést (hasznos vagy nagyon hasznos):

- (i) az egységes piac védelmét szolgáló intézkedések: az áruk szabad mozgásának lehetővé tétele (a zöld sávokról szóló bizottsági közlemény); az összes válaszadó 54 %-a,
- (ii) az ellátási lánc munkavállalóinak védelmét szolgáló intézkedések (pl. védőeszközök rendelkezésre állása); a válaszadók 52 %-a,
- (iii) a rövid ellátási láncok és/vagy helyi vagy regionális élelmiszerek promócióját szolgáló intézkedések; a válaszadók 48 %-a.

A válaszadók más intézkedéseket is hasznosnak tartottak, például az élelmiszer-felesleg eladományozását az élelmiszer-pazarlás elkerülése érdekében, a munkavállalók szabad mozgásának biztosítását vagy az egyértelmű kommunikációt, amint arra az élelmiszer-biztonsággal kapcsolatban kiadott kérdések és válaszok esetében sor került². A válaszadók 38 %-a (tagállamok) és 31 %-a (EU) az állami támogatásokra vonatkozó ideiglenesen rugalmasabb szabályoknak köszönhetően biztosított tagállami és uniós pénzügyi támogatást is nagyon hasznosnak tartotta. A válaszadók elenyésző kisebbsége hasznosnak találta a kiskereskedelmi szintű promóciók tilalmát.

4. ábra: A hatóságok által a Covid19-világjárvány során hozott intézkedések hasznosságának értékelése (az intézkedéseket nagyon hasznosnak ítéelő válaszadók %-os aránya) A válaszadók a magánszektor által végrehajtott intézkedéseket is hasznosnak ítélték (a válaszadók legalább 40 %-a), például a vállalkozói szövetségeken keresztül történő kommunikációt és információcserét, a hatóságokkal való együttműködést a kritikus ellátási láncot érintő kérdésekben, az érdekelt felek közötti együttműködést az élelmiszer-ellátási lánc különböző szakaszaiban és ugyanazon szakaszokon belül, az információtechnológia kereskedelmi célokból való használatát (például közvetlen online értékesítések, illetve olyan platformok, amelyek összekapcsolják a többletélelmiszerrel rendelkező beszállítókat az élelmiszerbankokkal vagy egyéb szervezetekkel).

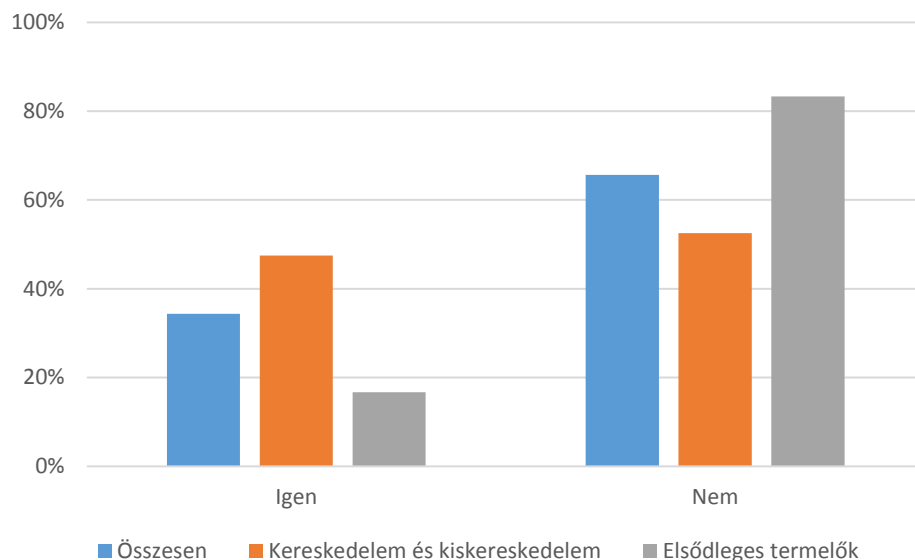
² https://ec.europa.eu/food/system/files/2020-04/biosafety_crisis_covid19_qandas_en.pdf

A vállalatok és szakmai szövetségek kategóriába tartozó válaszadókat arra is megkérték, hogy értékeljék a Covid19-világjárvány során tapasztalt nehézségeiket. A vállalatok és a szakmai szövetségek úgy vélték, hogy az Unión belüli és az Unión kívüli kereskedelmi forgalom is jelentős zavarokat szenvedett el: a válaszadók több mint egynegyede szerint az áruk határokon átnyúló, Unión belüli vagy Unión kívüli mozgása sokkal nehezebb volt, mint általában. A válaszadók nagyobb része azonban úgy vélte, hogy az Unión kívüli áruforgalmat (export és import) ez kevésbé érintette, mint az Unión belüli kereskedelmi forgalmat. További jelentős nehézségként jelölték meg a munkavállalók határokon átnyúló mozgását (különösen a harmadik országbeli munkavállalók, például a mezőgazdasági ágazatban dolgozó idénymunkások tekintetében), az egészségügyi válság által okozott váratlan költségeket, különösen a védőanyagokhoz való hozzáférést, valamint a szálloda- és vendéglátóipari tevékenységek és a kapcsolódó piacok megszűnése által okozott zavart. A logisztikai nehézségeket (szállítás) és a hatósági tájékoztatás szükségességét a válaszadók szintén jelentős, ugyanakkor kisebb mértékű nehézségként említették. A válaszadók az inputanyagokhoz és szolgáltatásokhoz (ideértve az információt is) való hozzáférést, valamint az e-kereskedelemhez hasonló új értékesítési lehetőségek felfedezését, a nem élelmiszerként való hasznosítást vagy az élelmiszerbankoknak való adományozást kevésbé tekintették nehézségnek. A tagállamok közötti harmonizáció hiányát nem tekintették jelentős problémának.

4. A felkészültséggel, illetve az élelmiszer-ellátással és élelmezésbiztonsággal kapcsolatos uniós vészhelyzeti tervvel kapcsolatos kérdések

A vállalatokat és szakmai/vállalkozói szövetségeket (a továbbiakban: „gazdasági szereplők”, a válaszadók 38 %-a) arról kérdezték, hogy rendelkeztek-e kockázatkezelési vagy vészhelyzeti tervekkel a világjárvány előtt. A gazdasági szereplőknek csak egyharmada rendelkezett vészhelyzeti tervvel a világjárvány előtt. Az elsődleges termelők (mezőgazdaság, halászat) esetében ez az arány még alacsonyabb, mindössze 17 % volt. Az ilyen tervekkel rendelkezők csaknem fele (45 %) hasznosnak vagy nagyon hasznosnak találta a terveket, és csak kevesebb mint 10 %-uk vélte úgy, hogy ezek nem hasznosak.

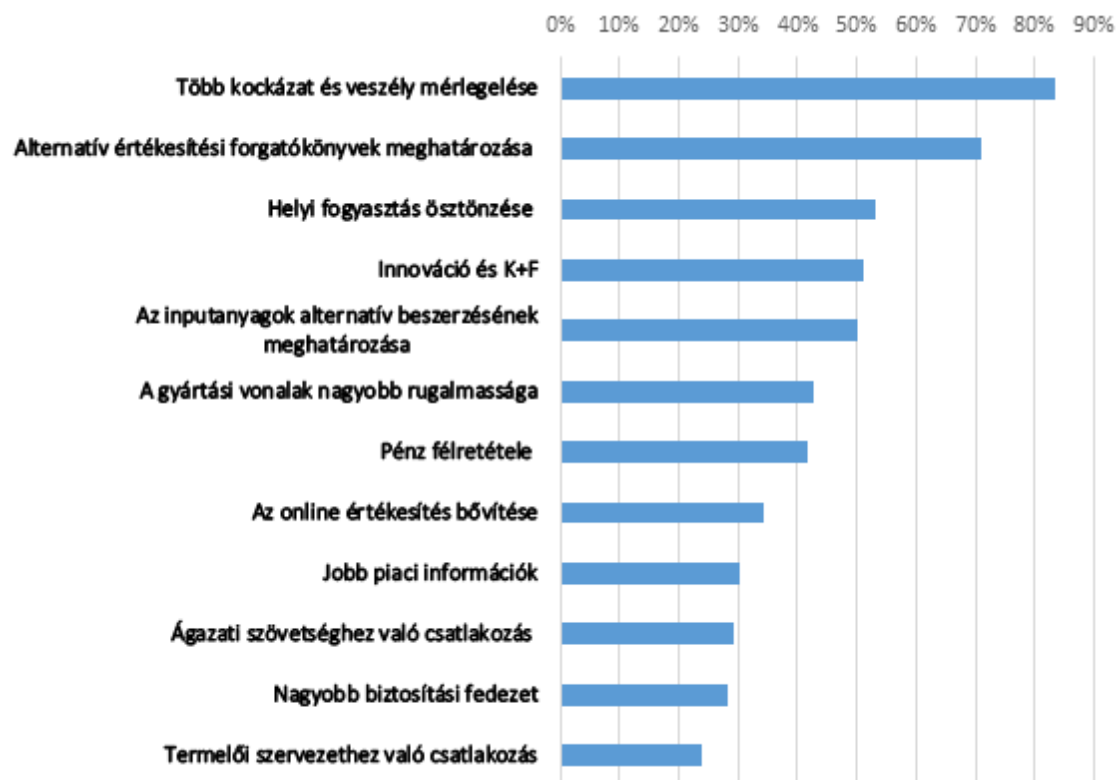
5. ábra: A Covid19-világjárványt megelőzően kockázatkezelési / vészhelyzeti tervekkel rendelkező gazdasági szereplők aránya

A kérdőívre válaszoló vállalatok és szakmai szervezetek kis többsége (53 %) úgy véli, hogy jól vagy nagyon jól felkészült a válsághelyzetben bekövetkező esetleges zavarokra. Különbség van azonban a kereskedelmi és kiskereskedelmi gazdasági szereplők között, akiknek együttesen 57 %-a érzi magabiztosnak magát felkészültségét illetően, míg az elsődleges termelésben (mezőgazdaság, halászat) tevékenykedő gazdasági szereplőknek csak kis hányada (26 %) érzi magát felkészültnek.

A gazdasági szereplők kockázatkezelésre és vészhelyzeti tervezésre vonatkozó megközelítései a világjárványt követően valószínűleg megváltoznak, különösen a kockázatok és veszélyek szélesebb körének mérlegelésével (a válaszadó gazdasági szereplők 83 %-a), valamint alternatív forgatókönyvek meghatározásával a piaci zárlatok vagy zavarok esetén történő értékesítés esetében (a válaszadó gazdasági szereplők 71 %-a). Az alternatív értékesítési csatornák fejlesztéseként a helyi értékesítés és az online értékesítés előmozdítása szintén említésre került. Az inputanyagok beszerzésére vagy a kutatás-fejlesztési beruházásokra vonatkozó B-tervek szintén vonzóak a válaszadók többsége számára. A válaszadó gazdasági szereplők kevesebb, mint 30 %-a által említett, kevésbé előnyben részesített megközelítések közé tartozik a nagyobb biztosítási fedezet vásárlása vagy a kollektív szervezetekhez való csatlakozás. Szintén nem sok válaszadó említette a több információhoz való hozzáférést, ugyanakkor a piaci információkhoz való hozzáférést már most is jónak tartják.

6. ábra: A gazdasági szereplők Covid19-világjárványt követően megváltozott kockázatkezelési megközelítései

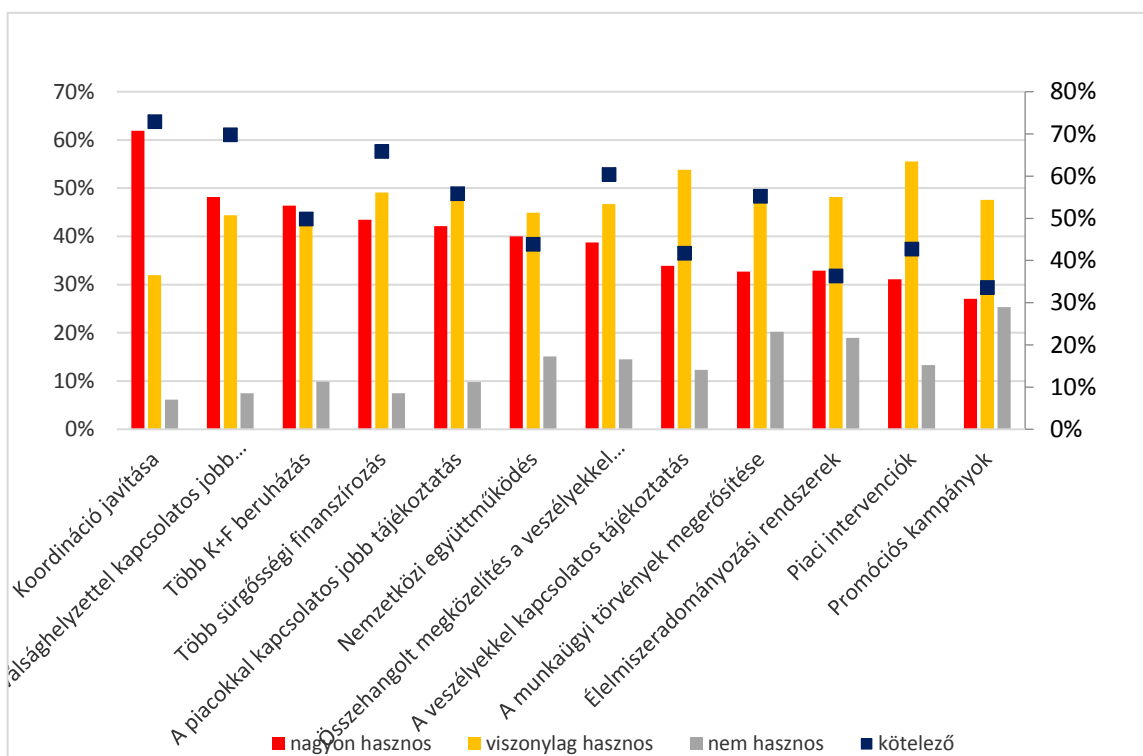

Arra a kérdésre, hogy szerintük hol lenne a leghasznosabb az EU további fellépése a jobb felkészülés érdekében, a válaszadók többsége (több mint 60 %-a) nagyon hasznosnak találta a „koordináció és a kommunikáció javítását”. A gazdasági szereplők által nagyon hasznosnak tartott egyéb javaslatok közé tartozik a válságok alakulásával (48 %), a piaci fejleményekkel (42 %) és a veszélyekkel (34 %) kapcsolatos tájékoztatás. Az elsődleges termelők körében még jobban érezhető a több információ iránti igény. A megerősített együttműködés és koordináció, valamint a válságok alakulásáról való jobb tájékoztatás azok a területek, ahol a válaszadók szerint a legnagyobb szükség van uniós szinten elfogadott kötelező intézkedésekre (a válaszadók több mint 70 %-a). A vészhelyzeti célokat vagy kutatás-fejlesztést szolgáló finanszírozást és beruházásokat is igen hasznosnak találták.

A válaszadók szintén támogatják a nemzetközi közösséggel való megerősített együttműködést és az Unión belüli veszélyekkel kapcsolatos megközelítések összehangolását. Az utóbbi harmonizációt az élelmiszerkereskedelmi és kiskereskedelmi ágazat gazdasági szereplőinek 60 %-a különösen dicséri (60 %-a nagyon hasznosnak ítélte).

A válaszadók viszonylag kevésbé találták hasznosnak a piaci intervenciókat, a promóciós kampányokat, a munkaügyi törvények megerősítését és az élelmiszeradományok fenntartását.

7. ábra: Az élelmiszer-ellátás és az élelmezésbiztonság érdekében történő további fellépés, valamint a kötelező uniós fellépés hasznossága

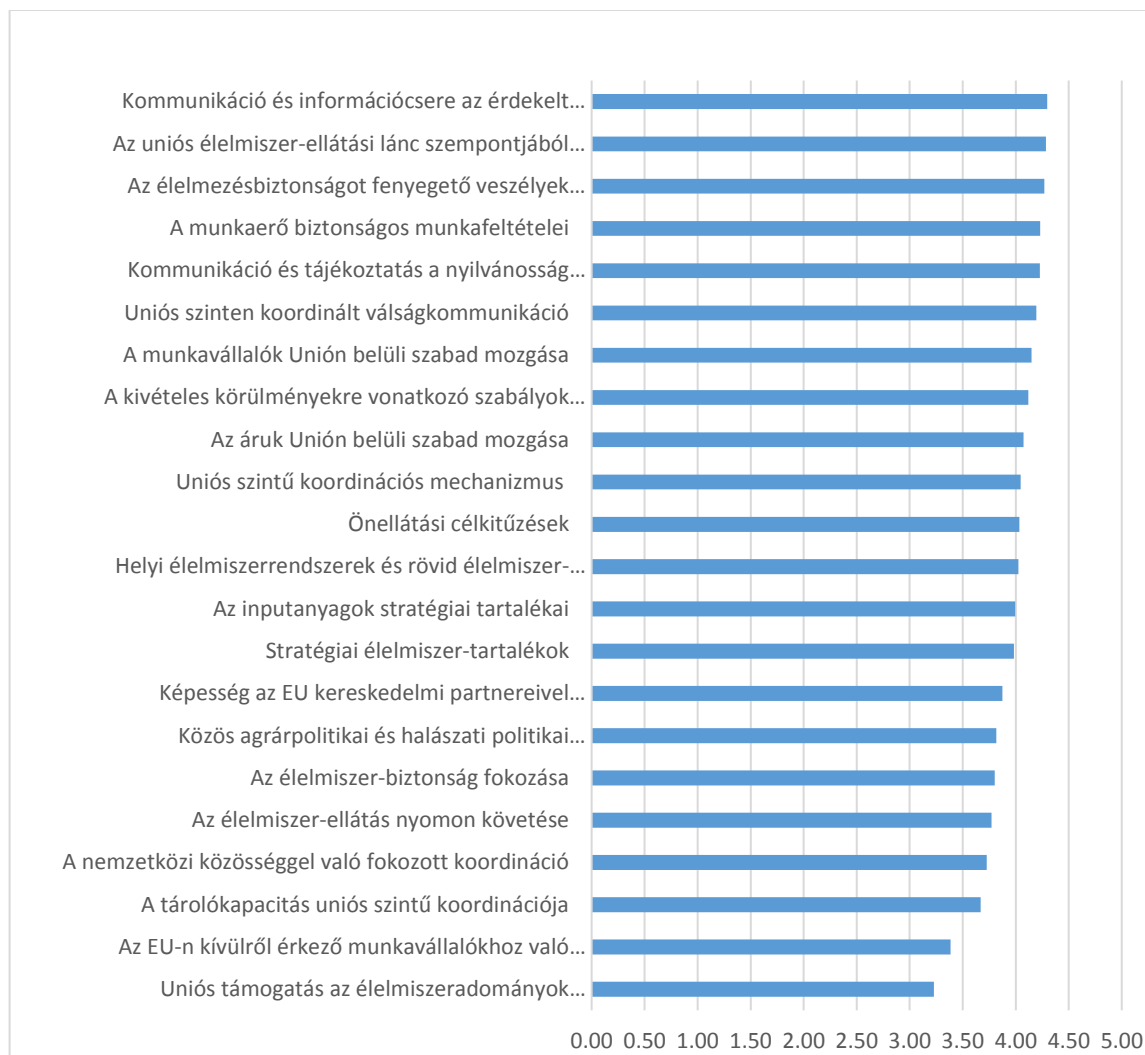
Végezetül a célzott kérdőív résztvevői választ adtak arra a kérdésre, hogy milyen lehetséges elemeket foglalhatna magában az EU élelmiszer-ellátását és élelmezésbiztonságát biztosító uniós vészhelyzeti terv. A válaszadók a felsorolt javaslatok relevanciáját egy egytől (nem releváns) ötig (nagyon releváns) terjedő skálán rangsorolták. Az alábbi 8. ábra mutatja az egyes javaslatok 3,2 és 4,3 között mozgó átlagpontszámát.

A válaszok között három téma szerepel kiemelt helyen. Ezek a következőkre terjednek ki:

- az ellátási lánc szereplői és a nyilvánosság számára biztosított összehangolt kommunikáció és tájékoztatás szükségessége;
- a sebezhetőségek feltérképezése, különösen a kulcsfontosságú inputanyagok rendelkezésre állása tekintetében;
- a munkavállalók rendelkezésre állása és védelme.

Más javaslatok is magas pontszámot értek el, mint például egy általános koordinációs mechanizmus, az áruk szabad mozgásának fenntartása, valamint a szabályok és politikák válsághelyzetekben történő rugalmas végrehajtása. A stratégiai tartalékok fenntartása vagy az önellátási szintek nyomon követése csak a fent említett elemek után következik. A kevésbé támogatott javaslatok (bár még mindig három vagy annál magasabb átlagpontszámot kaptak, azaz valamelyest relevánsak) a nemzetközi együttműködésre, a tárolókapacitások koordinálására vagy az élelmiszeradományokra vonatkoznak.

8. ábra: A vészhelyzeti tervbe foglalandó elemek átlagpontszáma (1-től 5-ig, azaz nem relevánstól nagyon relevánsig)

5. A válaszadók írásbeli hozzájárulásainak összefoglalása

Huszonhárom válaszadó (nem kormányzati szervezetek, civil társadalmi csoportok, kormányzati intézmények, az uniós országokból és azokon kívülről (CH) érkező iparági képviselők) a kérdőívre adott válaszát dokumentumokkal egészítette ki.

A legtöbb hozzájáruló támogatja a Bizottság kezdeményezését, és úgy véli, hogy válsághelyzetekben az élelmiszer-ellátási lánc valamennyi aktív szereplője fontos szerepet tölt be.

A **folyamatot** illetően több válasz is kiemelte a tagállamok és az uniós intézmények közötti jó **koordináció** fontosságát:

- állandó válságkezelési fórum létrehozása, amely platformként szolgálhatna a Bizottságot, a tagállamokat és az élelmiszer-ágazat valamennyi szereplőjét képviselő küldöttek számára;
- központi kapcsolattartó pont létrehozása az élelmiszerválságokra vonatkozó jelentéstétel biztosítása érdekében, ideértve a globális piacokat is;

- egyedi protokollok kidolgozása, például az élelmiszer-káresemények élelmiszerválságokkal szemben történő azonosítása, illetve a korai előrejelzés céljából történő jelentéstétel módja/időpontja tekintetében, stb.;
- egy olyan nyílt digitális platform létrehozása, amelyen a nemzeti és uniós szinten fennálló legjobb kockázatkezelési gyakorlatok megoszthatók;
- a takarmány- és élelmiszerlánc valamennyi érdekelt felének bevonása;
- annak biztosítása, hogy az élelmiszerválságok korai felismerésére és kezelésére szolgáló kapacitás kellőképp fejlett legyen;
- a válságkezelési szakértői hálózat ágazati szinten történő meghatározása és kiépítése, ideértve a nemzetközi szintet és az élelmiszeripari szervezeteket is.

Néhány érdekelt fél a **kommunikáció** válságkezelésben betöltött döntő szerepére helyezte a hangsúlyt:

- a tagállamok és az EU jobb tudományos alapú kommunikációjának szükségessége;
- egy kommunikációt támogató ügyfélszolgálat szükségessége.

Az érdekelt felek válasza számos megfontolandó kérdést említenek, amelyek közül a következők a legfontosabbak:

- **Az egységes piac működése.**
 - az egységes piacon belüli és a kikötőkben végzett határellenőrzéseket az élelmezésbiztonságot fenyegető veszélynek tekintik.
 - az élelmiszer- és takarmánytermékek szállítására szolgáló zöld sávokat alapvető fontosságúnak tartják az élelmiszerválság elkerülése érdekében.
 - Az élelmiszer- és takarmányiparnak a „kritikus vagy alapvető fontosságú” tevékenységek kategóriájába kell tartoznia, és mentesülnie kell a szabad forgalom korlátozásai alól.
 - A szállítási és logisztikai szakaszokra kell összpontosítani: az élelmiszer-szállítás és -fuvarozás késésekhez és a szállítási költségek növekedéséhez vezetett.
 - A digitális eszközök fokozottabb használata segítheti a határokon folytatott eljárások gördülékenyebb lefolytatását, például a tanúsítványok elektronikus másolatának lehetővé tételével.
- **Az élelmiszer-ellátással és inputanyagokkal kapcsolatos kérdések.**
 - A gyártók támogatása a kritikus takarmány-adalékanyagok alapvető ellátásának növelése érdekében.
 - A vetőmagbiztonság és a vetőmagellátás válsághelyzetekben való biztosítása.
 - Az akvakultúrás termelés jelentős növelése az Európai Unióban.
 - Az emberi fogyasztásra szánt, hangsúlyosabban növényi alapú termelésre való áttérés és az alternatív fehérjeforrások fejlesztésének támogatása.
 - Egyes állatjóléti rendelkezések megerősítése (az állatorvosi ellátás folytonosságának válsághelyzetek idején történő biztosítása, stb.).
- **KAP és egyéb jogi eszközök.**
 - A jól megtervezett és célzott KAP-eszközök, a költségvetésből fennmaradó elégséges költségvetés, a meghatározandó objektív

- kritériumokon alapuló egyértelmű aktiválási mechanizmus és a rugalmasság azok a kulcselemek, amelyeket több hozzájárulás is kiemelt.
- Az állami támogatásokra vonatkozó keretrendszernek és a versenyszabályoktól való eltéréseknek átmenetinek kell maradniuk.

- **Munkaügyi kérdések.**
 - Az idénymunkásokat és a határt átlépő munkavállalókat „kritikus munkavállalóknak” kell minősíteni (biztosítva, hogy a munkavállalók el tudjanak jutni a munkahelyükre)³.
 - Lehetőségek teremtése a mezőgazdasági termelők alternatív munkaerőhöz való hozzáféréseinek megkönnyítésére, ideértve a más ágazatokban elbocsátott munkavállalók bevonását is.
 - Az ellátási láncban dolgozók védőeszközökkel való ellátása.
- **Átláthatóság.**
 - A piaci információk időben történő biztosítása révén a piac átláthatóságának biztosítása a pánikvásárlások megelőzése és a piacokba vetett bizalom kiépítése érdekében.
 - Az EFSA-hoz, WHO-hoz és ECDC-hez hasonló hatóságoknak megfelelő időben kell megbízható közegészségügyi információkat szolgáltatniuk.
 - A kritikus nyersanyagok esetleges hiányának azonosítására alkalmas elemző eszközök továbbfejlesztése és sebezhetőségi értékelés elvégzése.
- A **nemzetközi kereskedelem** szerepét túlnyomórészt az élelmezésbiztonság megoldásának részeként, nem pedig a probléma részeként kategorizálták, és nemcsak az élelmiszerek vonatkozásában, hanem a szükséges inputanyagok biztosítása tekintetében is.
 - A WTO kereskedelmi eljárások egyszerűsítéséről szóló megállapodása végrehajtásának szükségessége, és WTO-kompatibilis biztonsági élelmiszerkészlet-tartalékok.
 - A két- és többoldalú kereskedelmi megállapodások jelentősége az élelmiszerekre vonatkozó kereskedelmi korlátozások (pl. exportkorlátozások) csökkentése érdekében.

Az **élelmiszercsomagolással** foglalkozó számos szervezet válaszolt és hangsúlyozta az élelmiszerek csomagolásának alapvető szerepét.

Az érdekeltek hajlanak arra, hogy a vészhelyzeti tervet **folyamatosan aktualizálni** kell, és annak **igazodnia kell a kialakuló válsághelyzetekhez**, miközben a válság utáni értékelés kulcsfontosságú lesz.

³ Amint azt már előirányozták a [COVID-19 – A munkavállalók szabad mozgáshoz való jogának gyakorlására vonatkozó iránymutatásokról szóló bizottsági közleményben](#).